

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Aktiivisen kansalaisyhteiskunnan merkitys koulutusta järjestävien tahojen kumppanina voitaisiin nostaa vahvemmin esiin. Moninaisuuden ja intersektionaalisuuden teemat tulevat esiin maahanmuuttajista puhuttaessa, mutta muuten moninaisuus jää piiloon.

Ehdotus: "Koulutuksen avulla lisätään moninaisuuden kunnioittamista, vahvistetaan yhdenvertaisuutta ja puututaan syrjiviin rakenteisiin yhteiskunnassa."

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Gloaalikasvatuksen rooli on tunnustettu sekä perus- että toisen asteen opetussuunnitelmissa, ja sen voisi mainita myös perusopetuksen yhteydessä. Gloaalikasvatukseen liittyy ajatus systeemisestä muutoksesta kohti kestäväää kehitystä ja se on paljon enemmänkin kuin kansainvälisyys- ja monikulttuurisuuskasvatusta. Ehdotus: "Gloaalikasvatus kehittää kaikilla kouluasteilla niitä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan oikeudenmukaisen ja kestäväen kehityksen edistämiseksi Agenda 2030:n mukaisesti."

Tasa-arvokasvatuksen näkökulmia olisi syytä vahvistaa. Esimerkiksi sukupuolineutraalius- ja sensitiivisyys varhaiskasvatuksesta korkeakouluun kaikissa materiaaleissa, leluissa, ohjauksissa, opettajien opetusmetodeissa ja asenteissa. Sukupuolirooleihin liittyvistä ennakkoluuloista on tärkeää keskustella niin kouluissa kuin opettajankoulutuksessakin. Tasa-arvon näkökulmasta on pyrittävä myös kuroma umpeen digikuilua sukupuolten välillä ja pyrittävä kannustamaan tyttöjä STEM -aloille (science, technology, engineering, mathematics) opiskelemaan ja töihin

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

-

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Olennaista huomioida opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen tarve liittyen kestävän kehityksen kasvatukseen, ihmisoikeus- ja demokratiakasvatukseen. Tämä liittyy myös luvun 4 teemoihin, jossa puhutaan siitä, että maailma muuttuu ja tulevaisuudessa monet ammatit ovat sellaisia, joita nykyään ei ole edes olemassa

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Kiitämme siitä, että maahanmuuttajataustaisten tukemista on huomioitu melko kattavasti. Järjestöjen roolia maahanmuuttajataustaisten nuorten kiinnittymiseksi yhteiskuntaan voisi vielä korostaa. Millä tavoin huomioidaan aikuisten perusopetus maahanmuuttajien kouluttajana. Moni kriittisessä vaiheessa Suomeen tulleista nuorista opiskelee siellä lopulta peruskoulun loppuun. Huomiomme sivulle 12: Onko tarpeen tehdä erottelua maahanmuuttajien ja kansainvälisten osaajien välille? Esim. turvapaikanhakijat yleensä pyrkivät aktiivisesti työelämään. s. 54 mainitaan uusi nivelvaiheen koulutuskokonaisuus eli Tuva – ehtiikö tähän linjaukseen saada konkreettisempaa tietoa tästä?

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Kasvatus ja koulutus vahvistavat aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaa

Kansalaisjärjestöt toimivat aktiivisina kumppaneina oppilaitoksille. Ehdotus: "Yhteistyö kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa auttaa oppijaa hahmottamaan vaikutus- ja toimintamahdollisuuksiaan yhteiskunnassa."

Ihmisoikeuksien osalta on tärkeää mainita, että ihmisoikeusnäkökulma ohjaa myös toimintakulttuuria.

Kansainvälisyys ja globaali vastuu

Selonteossa todetaan: "Kasvatus ja koulutus ovat avainasemassa demokratiaan, aktiiviseen kansalaisuuteen ja ihmisyyttä arvostavaan yhteiskuntaan kasvamisessa." Globaalin vastuun teemassa mielestämme olennaista on myös kasvaminen globaalin oikeudenmukaisuuden hahmottamiseen. Selonteossa puhutaan paljon kansainvälisyydestä, liikkuvuudesta ja kotikansainvälisyydestä sekä koulutusviennistä. Suomen rooli kansainvälisen vastuun kantajana (kehitysyhteistyö, yritysvastuu) voisi näkyä enemmän.

Ilmastonmuutokseen liittyvä vahvasti ilmasto-oikeudenmukaisuuden kysymykset, joiden tarkastelu on osa globaalin vastuun näkökulmaa. Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin liittyvä epäsuhtaisuus, eriarvoisuus ja erilaiset mahdollisuudet varautua tai sopeutua muutoksiin ovat liittyvät ilmastokasvatukseen, jonka perspektiivi ulottuu Suomen tilannetta kauemmas. Ilmastotieteen lisäksi koulutusjärjestelmässä voidaan ymmärtää ja kestävästi käsitellä ilmastokriisiin liittyviä vastuukysymyksiä globaalin etelän ja pohjoisen kesken.

Ympäristön tila ja Ilmastonmuutos – uhkia ja mahdollisuuksia koulutukselle ja tutkimukselle

Ilmastotieteen lisäksi on tärkeää tarkastella ilmastonmuutoksen laajempia sosiaalisia ja poliittisia ulottuvuuksia. Se tarkoittaa kierrätyksen kaltaisia yksilöiden valintoja edistämistä oikeassa suhteessa yhteiskunnan rakenteiden muutoksen tarpeen kanssa. Järjestelmätason lähestyminen muistuttaa hallitusten ja yritysmaailman olennaisesta roolista ilmastokriisin torjunnassa.

Ekososiaalisen / planetaarisen sivistyksen käsite, joka mainitaan myös opetussuunnitelmassa, olisi hyvä mainita. Ilmastokriisin yhteydessä voitaisiin vahvistaa oppijoiden ymmärrystä globaalista keskinäisriippuvuudesta. Kestävän kehityksen yhteydessä olisi olennaista mainita myös oppilaitoksen toimintakulttuurin merkitys. Ehdotus: "Kestävän kehityksen tiedot, taidot ja käytännöt juurrutetaan osaksi sekä päiväkotien että oppilaitosten toimintakulttuuria ja opetuksen sisältöjä."

Nuoret haluavat tietää enemmän ilmastonmuutoksesta ja kouluissa on hyvät mahdollisuudet käsitellä ilmastoasioita yli oppiainerajojen. Nuoret haluavat osallistua myös ilmastopäätösten tekemiseen. Sen lisäksi, että koulu- ja varhaiskasvatusyhteisö tarjoavat osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja tulevaisuutta varten, on tärkeää, että lapset ja nuoret nähdään oman ympäristönsä muokkaajina ja vaikuttajina jokaisessa ikävaiheessa.

Koulutuspoliittisessa selonteossa tulisi näkemyksemme mukaan tukea sukupuolisensitiivistä kasvatusta läpi koulutuspolun. Kaikki tavoittava sukupuolisensitiivinen kasvatusta on tärkeää tasa-arvon edistämiseksi. Sillä puretaan sukupuoliin liittyviä stereotyyppioita ja rohkaistaan lapsia ja nuoria tekemään valintoja vailla sukupuoleen liittyviin seikkoihin sidottuja rooleja. Toivomme, että sukupuolisensitiivinen pedagogiikka huomioidaan koulutuspoliittisessa selonteossa.

Ilmastovastuuseen liittyy myös vastuu ilmasto-oikeudenmukaisuuden edistämisestä. Uudistava ilmastokasvatusta edistää eri sukupuolten, taustojen ja sukupolvien välistä tasa-arvoa sekä ilmasto-oikeudenmukaisuutta.

Ratilainen Niina
Plan International Suomi